24

Diſputationum Logicarum
PRIMA
DE
NATURA ET CONSTITUTIONE LOGICES

Quam

CHRISTO AUSPICE

In Illuſtriß. principum Megapolitanorum Academia

SUB PRÆSIDIO

M. ANDREÆ HOJERI
Uſdomo Pom.

tuebitur

HERMANNUS LIPSTORPIUS
Lubecenſis.

Ad diem 4. Ianuar.

ROSTOCHII
TYPIS JOACHIMI PEDANI, Acad. Tip.
ANNO. cIↄ. Iↄ. CXIV.

Diſputatio Logica I.

DE NATURA LOGICES.

Reſp. Hermanno Lipstorpio Lubec.

Theſes ſine rationum momentis nudè proponuntur, ut uno intuitu animi mens noſtri luculenter manifeſta evadat. Alius enim loci eſt theſin & ſententiam roborare, & alterius loci de ea diſputare. Ideoq; mox ex theſeos argumento problemata eruuntur, in quibus ventilantur contrariarũ opinionum claſſes. Ut de inſtituto noſtro conſtaret, tribus hoc præfari libitum fuit.

Thesis I.

Ut neminem in veſtibulo verborum ambage teneam; ἀνευπροοιμίως rem ordior: Logica eſt habitus inſtrumentarius dirigens mentem humanam in cognitione rerum.

2. Logica πρώτως à λόγῳ τῷ ἔσω ſeu ἐνδιαθέτῳ; δευτέρως à λόγῳ προφορικῷ ſortita eſt nomen.

3. Logicæ Genus proprium & adæquatum eſt habitus Organicus & minus principalis.

4. Objectum Logicæ res ſunt omnes, non demonſtrandæ, ſed noëmatis ſecundis informandæ.

5. Finis eſt Veritas, Perſpicuitas & deniq; εὐταξία. Poteſt enim quis verum intelligere, ſed tanta obſcuritate, ut parum intelligenti proſit: tanta confuſione & ἀταξίᾳ, ut nihil conducat.

Problema I.

Utrum Logica artificialis homini ſit neceſſariò diſcenda?

Πάντες οἱ ἰδιῶται τινὰ τρόπον χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ μὲν ἐκ

είαν;

νέων: quod videmus etiam in pueris veriſsimum eſſe non tantum in plebeis hominibus. Explicant, connectunt explicata, connexa probant, probata ordinant. Multæ ſunt mulierculæ quæ certè perſpicuè & ſcitè de re vulgari diſſertare norunt. Pueri unum ex alio deducere & colligere non minus norunt e.g. Si tardè ad Scholam acceſſero, ratiocinatur puer, dabo pœnas, quia tardè venientes dant pœnam. Quin & verum eſt multos præſtantiſſimos vixiſſe viros, quibus ne ad manum venit ulla Logices diſciplina. Sic ergo verum eſt hominem poſſe operationem explicandi, connectendi & probandi naturali lumine rationis obire: Sed & hoc verum eſt, non ita expeditè, promptè & dextrè hominem actiones illas obire poſſe. Deinde etſi rectè progreditur ratiocinando κατὰ δύναμιν τὴν ἔμφυτον ἐκ νέων καὶ τὴν σύμφυτον; tamen non intelligit homo plebejus cauſam, cur ſic vel aliter ſit procedendum. Quemadmodum ignis urit naturali propenſione, ſed interim urere ſeſe neſcit. Ideoq; 3. ex facili homo naturali Logicâ utens ſeduci poteſt à protervo Sophiſta, qui ſpecioſè res novit proponere & exornare. Veluti cæcus aliquis rectam ingreſſus viam levi verbo mali hominis abduci poteſt, etiamſi rectam inambulet viam: Ita naturalis Logicus levi ratione eaq; falſariâ à via veritatis ſeduci poteſt. Concludimus ergo Logica artificiali homini eſſe opus non minus, quàm cæco homini manuductore & ὁδηγῷ.

Problema II.

Sitne diſcrimen inter λογικὴν & διαλεκτικήν.

Certè diſcrimen inter Totum & partes cernitur: Inter Ratiocinari ſeu λόγῳ χρῆσθαι ἁπλῶς & inter ratiocinari τινὰ τρόπον. Logica totam artem ratiocinandi ſuo complexu ambit, quod τὸ λογίζεσθαι arguit. Dialecticæ vox artem ratiocinandi, ſed ex Probabilibus ratiocinādi tantùm concernit & denominat. 1. Prior. 1.c. Quamvis Philoſophus promiſcuè multis in locis utatur voce Logices pro arte probabiliter diſputandi. 1. poſt. 18. & alibi ſæpius: neminem offendere debet, cùm non ſemper accuratè loquatur niſi

in

in Subjecta materia ubi ἀκρίβεια requiritur, non tropicarum locutionum ornamentum.

Problema III.
Sitne Logica ars?

Πᾶν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον ἀσαφὲς ϗ ἄσοφον. *Ideoq́ѕ ſummâ ope niti decet Philoſophãtes* πλύσιμα σαφῶς ϗ σοφῶς *ex ſignificatuum multitudine vindicare & rectè eripere. Et artis vox* πλεοναχῶς λέγεται *partim propriè, partim impropriè: ſicq́ѕ vel amplè & laxe, vel ſtrictius & preſſius, ut quando ſub ſuo cenſu diſciplinas omnes exceptis contemplativis ſolis continet. Ampla vero totaq́ѕ acceptio eſt, cùm pro omnibus omninò diſciplinis & practicis & theoreticis pariter uſurpatur, & quidẽ per præcepta adornatis. Quæ vocis potius eſt* κατάχρησις *quàm* χρῆσις *propter immenſum ſaltum, quem facit ſignificatio. quamvis apud eruditorũ Senatum ea non damnetur. Sed proprius, domeſticus & philoſophicus uſus vocis noſtræ eſt pro habitu cum ratione rectâ effectivo. 6. Eth. c. 4. Conſtituimus igitur ſtatum: Logicam non eſſe artem ſtricte appellationis jure acceptam. Priores enim ſignificationes ſpacioſas & vagas hic non curamus hili. Vin' rationes? 1. Ars eſt habitus principalis 6. Eth. 4. cùm non ſerviat alijs habitibus ullam ſervitutem, ſed per ſe ſuum aſſequatur finem. II. Artis eſt Efficere i. e. extrà opus edere. Zab. lib. 1 de nat. Log. c. 8. III. Introducit formam in materiam corpoream: niſi enim corporea eſſet, qui formam introducendam recipere poſſet? Zab. dicto libro. IV. Relinquit opus corporeum; quia in materiam corpoream operabatur quæ deinde remanet artificiatæ formæ novâ imagine donata. V. Principium ejus operandi in alio eſt 2. Phyſ. 1. cujus operatio vocatur Tranſiens. Non eſt enim in ipſo artis opere, ſed in animo artificis. Zab d l. Tol. c. 2. proœm. Log. Sicuti illa Immanens quæ recepta eſt in eo ipſo, in quo eſt natura. VI. Operatio ejus materialis, quia inſtrumentis corporeis indiget Zab. Si enim externam corpoream materiam nova formâ delineare allaborat,* συνεργία *corporeorum inſtrumentorum longè*

 maxi

maximè opus erit arti. VII. Artis objecta materia eſt certa, particularis & determinata: Atqui Logica ſic non habet: non eſt habitus principalis, & πραγματικὸς, ſed minus principalis, ſed ὀργανικὸς καὶ νοηματοποιητικός: Atqui Logica eorum, quæ artis ſunt, nihil eſt: E. nec Ars eſt. Similitudinem tamen non exiguam cum Zabarella inter Logicam & artem concedimus.

Ἀνασκευὴ Diſtinctionum contrariarum.

Κενεόσπουδες & in Ariſtotelis auctoritatem ſpectabilem paulò audacior Keckermannus eſt in Comment. Logicis exiliter diſtinguens inter artem τὴν ἔξω & inter artem τὴν ἔσω ſive manualem & mentalem. In eam dicit competere conditiones artis à Philoſopho deſcriptas; in νοητικὴν ſive mentalem nihil earum, quamvis ſit ars propriè accepta. Νεοτεχνομία iſthæc placito Ariſtotelico in faciem contradicit, à quo tamen non divortium eſt faciendum niſi ratio ſuaſerit omni autoritate major.

Goclenius par. 1. Probl. Log. probl. 3. τιμιωτέρως dicam an πλημμελεστέρως diſtinguit artes in eas, quarum finis eſt opus, & in eas quarum finis eſt actio, non opus. ut Muſica, practica, ars ſaltandi. Diſtinctio Rodolphi τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνει. Litis enim eſt, an artis nomine dignanda diſciplina, quæ opus non relinquat corporeum. Quin & diſtinctio immaniter errat, quæ evertit ei naturã, quam vult diſtinguere. Natura artis eſt relinquere poſt ſe opus externum: quomodo ergo non relinquet opus corporeum? talis ars eſſet pani ſine farinâ adeò ſimilis ut ovum ovo. Argumenta in adverſâ acie militantia, quorum conſcriptor eſt Barthol. Kecker. in præcognitis Logicis cap. 2. lib. 1. in ipſo conflictu Deo duce in fugam vertemus. Calces ſine arena Goclenianæ, quæ ſolicitè parantur, 1. lib. probl. log. probl. 3 facilè etiam disijcientur.

Problema IV.

Utrum Logica ſit Scientia?

Scholaſticorum ſcholæ profeſſio eſt Scientiam eſſe logicam. Scotus. Toletus. quæſt. 2. de Dial. in Communi Colleg. Conimbric.

bric.q.1.prolegomenωn in Dial. Salvâ tantorum virorum auctoritate, quid Veritatis Collegium decernat, nobis eſt experiundum. Benè tamen prius latebras ſignificationum excutiamus. τὸ γὰρ μὴ ἕν τι σημαίνειν, οὐδὲν σημαίνειν ἐστί. Scientiæ vox populariter lateq́ valdè ſignificat omnem cognitionem & notitiam, quæcunq́ tandem cujuſcunq́ rei ea ſit. Logicam ergo ſcientiam ἐν πλάτει & Mileſio ſermone finies; non tamen ſerio ſtudio & ἀκριβέστατα: quia & cæteris intellectus habitibus eodem titulo propria eſt ſignificatio hæc oratoria. Strictè & philoſophicè Scientia uſurpatur pro firma ac certa cognitione rerum ſimpliciter neceſſariarũ & ſempiternarum. Et hic negans ſit problematis noſtri ſtatus. Καταϲκευὴν accipe. I. Scientia rerum æternarum eſt, & rerum neceſſariarum 6. Eth.c.5.1 poſt.24 & 26. neceſſariæ autem res ſunt quæ vel à Deo productæ, vel per naturam certo ordine operantem producuntur. Zab.lib.1 de nat.log.c.2. ait neceſſarias res eſſe, quæ per ſe ſemper ſunt & nunquam fiunt; tum eas quæ quidem fiunt, non tamen à voluntate noſtra ſed à natura per certas cauſas operante. II. Scientiarnm finis Cognitio eſt, ſatui enim & ἀναισθήτου hominis eſſet. id facere velle, quod ab ipſo fieri nulla ratione poteſt. III. Scientiæ ſubjectum eſt Demonſtrationis i. e. Scientia demonſtrat quid qualis & quotuplex res ſit. paſſim Philoſophus & oculatiſſimus Zabarella. IV. Ideoq́ plena & perfecta Subjecti cognitio in Scientijs acquiritur. lib. 2. de Nat. Log. Zab. c. 4. Hæc Scientiæ natura. Quid Logica? I. Tota tractatio, Logica eſt de notionibus ſecundis, quæ à nobis vel fieri vel non fieri poſſunt. Idem lib.1 c.3. II. Logicæ finis operatio eſt (nihil enim in eâ dignum per ſe cognitu) ut rebus prout à nobis mente concipiuntur, notiones ſecundas ſeu inſtrumenta applicet. Flacius. III. Logicæ Subjectum eſt operationis, quod eſt levi & rudi προγύμνασμα prælibare antè, quam in id opereris, ut Statuarius leviter aliquid præconcipit de ligno ex quo ſit facturus Mercurium cùm lignum aliàs demonſtrativè ad Phyſicen referatur. Sic faber ferrum. IV. Ideoq́ nec perfecta cognitio rerum in Logica.

Ἀνα-

Ἀνασκευὴ fundamentorum ſeu diſtinctionum pro parte ajente.

Franciſ. Toletus quæſt. 2. proœm. Log. diſtinguit inter Utentem & Docentem Logicam: hanc eſſe ſcientiam, quia contempletur modum cognoſcendi. Utentem non item eſſe Logicam. Non utemur auctoritate Zabarellæ Logici exactiſſimi, qui lib. 1 de nat. Log. c. 5. demonſtrat non docentem ſed utentem, id eſt, rebus applicatam Logicam eſſe ſcientiam. Saltem id hic dicemus; Docentem ſcientiam eſſe non poſſe, cum non ſint præſtò, quæ pro ſcientia comparanda conducunt. Si enim affectiones Syllogiſmi de Syllogiſmo, affectiones definitionis de definitione demonſtraremus; continuò intelliges Subjectum eſſe opus humanum, non neceſſarium quod vel per ſe ſit ſemper, vel à naturâ per certas cauſas operante producatur. Eſt enim Noema ſecundum. Nec majoris puncti eſt diſtinctio inter τρόπον ἐπιστήμης *& inter* γνῶσιν τοῦ τῆς ἐπιστήμης τρόπου. *Scientia enim eſt ex & in ipſis rebus; non vero ex & in cognitione modi. In Phyſicis de corpore eſt ſcientia, non de cognitione modi ſciendi iſtud corpus. Adde utut cognitione & modi ſciendi (artis Logicæ) contemplatio ſit Scientia: interim tamen cum illa cognitio Logica non Logica; ſequitur & Logicam ſcientiam non eſſe: Quod largiuntur ecce: Modus ſciendi non eſt ſcientia, ſed cognitio iſtius modi. Tol. quæſt. 2. proæm. Dial. Logica eſt modus ſciendi. Ariſtotoles 2. Met. 5. E. Logica non eſt ſcientia. Fruſtra ergo rixantur nobiſcum Ultimo deniq; unius argumenti* λύσις *ſuppeditabitur, quod videtur palmarium. Habitus inquirens veritatem eſt ſcientia. E. & Logica. Minor* ἐνθυμηματικῶς *probatur à fine Logices qui eſt Veritas. At vero majorem limito: Habitus qui pro ſe veritatem inquirit eſt ſcientia. Deinde Logica non inquirit veritatem, ſed modum inquirendi tradit. Quin & hac ratione omnes artes eſſent ſcientiæ omnesq; diſciplinæ, cum indubitatum ſit omnibus aliquam cognitionem tradi ſive ſciendarum ſive agendarum, ſive deniq; efficiendarum rerum.*

Zab.

Zab. lib.1. de nat. Log.c.13. Logicam ergo non eſſe ſcientiam nitimur firmo fundamento : ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Problema V.

Utrum ſit facultas ſive δύναμις?

In proximum & immediatum inquirimus genus, quod Speciei ſuam largitur eſſentiam. Quibus at habitibus non competit ea facultas ut animum δυνατὸν reddant vel ad contemplandum vel agendum vel deniq; efficiendum? Remotum ergò & commune Genus ἡ δύναμις Logicæ ſcientiæ dici conceditur, proprium in Scholis Logicis audiri negatur. Qui dicunt δύναμιν accipi pro poteſtate quæ utrumq; reſpicit, atq; adeò Logicam eſſe δύναμιν quia in utramq; partem ἐνδόξως diſputet: certè falluntur, cùm Generis natura univerſæ Speciei univerſæ inquam competere debeat, non parti ſpeciei. Nam arti demonſtrationis in utramq; partem diſputandi poteſtas non competit, ſed unam contradictionis partem firmiter concludendi ars, quæ vera & neceſſaria eſt contradictionis pars. Cum Ariſtotele ergò 1. Rhet. Dialecticen, id eſt, rationem ἐξ ἐνδόξων diſputandi pro utraq; parte libet liceatq; δύναμιν appellare.

Problema VI.

Vtrum ergò eſt Inſtrumentarius habitus?

Habitus eſt. I. non enim nobiſcum naſcitur. II. crebris acquiritur exercitationibus. III. Logicâ inſtructus homo promptus eſt ad actiones Logicas obeundas & expediundas. Omnes enim habitus ſubjectum, in quo hærent, idoneum reddunt.

Organicus vero eſt. I. Quia propter aliud eſt tanquam finem. Inſtrumentum enim eſt, quod cum propter aliud ſit tanquam propter finem, ipſius ea tãtum eſt natura, ut ad illum finem aſſequendum utile ſit. Logica vero nihil dignitatis per ſe habet, nihilq; dignum cognitu in ſe: ſed tota ejus utilitas ad alios habitus adipiſcendos (τρόπος ideo dicitur παιδείας) ordinata eſt.

Zab. II. Ideoq; cùm ad alios habitus acquirendos confert, fabricat inſtrumenta, quorum uſu aliarum rerum habitus nobis comparamus & apprehendimus. Hinc χεὶρ τῆς φιλοσοφίας.

Problema VII.

Poſsitne eadem Logica ſalutari Inſtrumentum?

Si inſtrumenti vox per Metonymiæ tropum ſumatur pro facultate inſtrumenta fabricandi res ſalva eſt, vocisq; uſus non periclitatur. Si vero propriè quis ſumat Logicam eſſe unum inſtrumentum quo Philoſophus pro una qualibet re utatur, ἀκυρολόγως philoſophabitur.

Problema VIII.

Vtrum Logica ſit Philoſophiæ filia?

Dinſtinguatur inter naturalem & artificialem Logicam: hæc ex longo Philoſophiæ uſu ab ingeniis excellentibus conſtituta, quæ cum expenderent methodum Philoſophandi naturalem, eandem ad regulas atq; adeò Syſtemata redegerunt, unde Logica eſt nata. Naturalis autem Logica mater eſt Philoſophiæ quadamtenus. nam priſci philoſophi ante artem Logicam inventam naturali inſtinctu & vi rationis ingenita & ſcintillarum reliquiis quædam notiora ſibi conſtituerunt principia, per quæ ad ignota pervenirent. Zabarella.

Problema IX.

Vtrum Demonſtratio ſit ultimus finis Logices?

Ille Finis eſt, ad quem I. omnes præceptiones diſciplinæ referuntur. II. Finis ſit adæquatus qui totam diſciplinæ totius naturam explicet, non tantũ partis in illa diſciplina; non latior, quia finis conſtituit eſſentiam. Ariſtoteles, Zabarella, nec anguſtior quia omnibus mediis præſcribit ordinem, menſuram & numerum. III. Ultimus finis eſt cujus gratia fiunt omnia, ipſe vero propter nullum.

lum. IV. Ad ultimum finem ordinatur & refertur effectus,qui à cauſis ducitur. V. Eſt principium conſtituendarum operatricium diſciplinarum: Atqui Demonſtrationi non deſerviunt omnes præceptiones Logicæ. Quoties enim docetur ſimplici expoſitione, non adhibito eo quo fiat fides ſeu Syllogiſmo? Gocle. q. 4. part. 1. probl. Log. quoties definitiones, quoties diviſiones adhibentur? Poſſum e.g. φιλοσοφίαν explicare per Genus, Effectus, Proprietates, Definitionem, per Oppoſita deniq; quam explicationem tamen non refero ad ἀπόδειξιν informandam, imò ne ad Syllogiſmum quidem. Deinde Demonſtratio totam Logicæ naturam non explicat, ſed ſaltem partis Logicæ naturam. Topica enim non generant Demonſtrationem ſed Syllogiſmum probabilem. Præterea Syllogiſmus ut & Demonſtratio à Logica efficitur & generatur. c. 6. non vero ad eum generatum effectus alij Logici referuntur. Deniq; Demonſtratio fit alterius gratiâ nempe indagandæ veritatis. Finis autem ultimum eſt rei, & quo habito nihil remanet, quod haberi & accipi poſſit in eodem genere. Regius prob. Log. 4. Negamus ergo Demonſtrationem Logicæ finem eſſe.

Problema X.

Vtrum ergo directio operationum intellectus humani ſit finis?

Huic fini, oni finis & adæquati ſeu eſſentialis omnia κριτήρια reſpondent: quid ergo dubij relinquetur? Tres ſunt operationes mentis, apprehenſio ſimplex ſimplicis rei: Conceptus complexus complexæ rei: Deniq; Diſcurſus ſeu ratiocinatio διανοητική. His inquam operationes dirigit ad veritatis, perſpicuitatis & methodi deprehenſionem, nullum enim eſt præceptum in toto Logices territorio, quin ad mentis ſeu intellectus informationem referatur, Medicus omnia ſua præcepta ad ſanitatem componit & inſtituit: & Logica mentis ἰατρεία ad ſanitatem intellectus omnes inſtitutiones ordinat & refert: ut tollat παρέκβασιν & aberrationem imò ignorantiam: medeatur obſcuritati, quæ rerum intimio-

intimiores naturas valeamus introſpicere. Deniq; ἀταξίαν amoveat, quâ res ſuſq; deq; miſera confuſione miſcemus. Hoc alexipharmacon ex ingredientibus ſpeciebus componitur tribus, veritate, perſpicuitate & εὐταξία.

Problema XI.

Utrum res omnes Logicæ ſint Subjectum?

In operatricibus diſciplinis Subjectum operationis, non Subjectum demonſtrationis quærendum Zab. paſſim lib. 1. de nat. Log. Faber prælibat levi προγεύματι ferrum in quod vult operari, & novam introducere formam. Statuarius effecturus Mercurium rudi προθεωρίᾳ cognoſcit lignum, quod Phyſicus demonſtravtivè conſiderat. Zab. lib. 1. de nat. Log. c. 19. Nempe organicus habitus quærit finem non ſuum & internum eſſentialemq; ; ſed ad finem aliorum habituum nempe objectivorum ſeu πραγματικῶν adipiſcendum refertur: Ideoq; Subjectum requirit non demonſtrandum domeſticum, ſed in quod operetur aliunde petitum. Tale Subjectum Logices ſunt res univerſim omnes inſtrumentis notificandi informandæ. Zabarella. Rationes ſunt: I. Illud eſt Subjectum Logices cui poſſunt inſtrumenta Logica applicari: At rebus omnibus poſſunt imponi. Ergo. II. In quo indagat Logica finem ſuum, id eſt Subjectum à fine enim dependet ſubjectum operatricium diſciplinarum: Verum in omnibus rebus indagat finem τὸ ἀληθὲς, τὸ σαφὲς εὔτακτον. III. Hujus ſubjecti beneficio diſcernitur Logica ab omnibus alijs diſciplinis, quod eſt officium ſubjecti. His accedit auctoritas Philoſophi 4. Metaph. tex. 5. Et ὁμόψηφος Averroës.

Problema. XII.

An non ens in complexu ſubjecti Logici ſit?

Omne explicabile & intelligibile eſt Subjectum Logices: Sed non ens non eſt intelligibile, non eſt explicabile. Explicatio enim eſt eſſentiæ enodatio, quæ eſſentia veris competit rebus: Nam eo ipſo quod eſſentia in aliquo eſt, res ſive ens ſit oportet.

COROLLARIA.

I. Utrum Angeli utantur Logica?
II. Utrum Logica in Theologicis negotij habeat uſum? ampliſſimum.
III. Num Logicæ Metaphyſica ſit maxime omnium cognata? A.